

KODEKS KARNY

Wzrost ryzyka odpowiedzialności prawnokarnej dla członków zarządów spółek

Członkowie zarządu będą musieli zwrócić szczególną uwagę na wzrost ryzyka odpowiedzialności karnej za podejmowane decyzje.

KRZYSZTOF ROŻKO

radca prawny, wspólnik
zarządzający w Krzysztof Rożko
i Wspólnicy Kancelaria Prawna

MATEUSZ PISARSKI

radca prawny w Krzysztof Rożko
i Wspólnicy Kancelaria Prawna

1 października 2023 r. wejdą w życie zmiany ustawy – Kodeks karny generujące po stronie członków organów spółek wzrost ryzyka prawnokarnych.

Nowelizacją objęte zostało jedno z najczęściej popełnianych przestępstw z obszaru White Collar Crime, tj. przestępstwo nadużycia zaufania, nazywane też niegospodarnością menedżera, o którym mowa w przepisach art. 296 kodeksu karnego. Na jej mocy m.in. rozszerzono katalog podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o ściganie łagodniejszej odmiany przestępstwa niegospodarności wskazanej w art. 296 § 1a k.k. o wspólnika, akcjonariusza, udziałowca pokrzywdzonego spółki oraz o członka spółdzielni (art. 296 § 4a k.k.), zaś w nowym art. 306b k.k. wprowadzono kwalifikowaną postać przestępstwa niegospodarności – zbrodnię.

Bez wątpliwości większa ona ekspozycję na ryzyko osobi-
stej odpowiedzialności sprawa-

wującego funkcję w zarządzie. Rozważenia zatem wymaga wpływ nowelizacji na funkcjonowanie podmiotu zarządzanego oraz konieczność podejmowania decyzji inwestycyjnych przez osoby sprawujące zarząd w granicach uzasadnionego ryzyka biznesowego, w oparciu o adekwatne do okoliczności informacje.

Obecne brzmienie przepisu

Wyrządzenie znacznej szkody majątkowej (tj. większej niż 200 tys. zł) w obrocie gospodarczym jest zagrożone karą od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności (art. 296 § 1 k.k.). Jeśli zaś sprawca działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (art. 296 § 2 k.k.). Natomiast jeżeli sprawca wyrządza szkodę majątkową w wielkich rozmiarach (tj. większą niż 1 mln zł), podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat (art. 296 § 3 k.k.). Karalne jest również nieumyślne popalenie tego przestępstwa (§ 4) oraz spowodowanie bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody majątkowej (§ 1a). Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa spowodowania bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody majątkowej obecnie następuje wyłącznie na wniosek pokrzywdzonego (art. 296 § 4a k.k.).

Sprawca omawianego czynu zabronionego może być każdą osobą, zobowiązana do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej – to jest nie tylko członek zarządu, lecz również prokurent, pełnomocnik, osoba pełniąca funkcję kierowniczą,

a nawet członkowie rady nadzorczej, którzy na mocy umowy spółki lub statutu uzyskali kompetencje zarządcze (art. 220 i 384 k.s.h.).

Zmiany wprowadzone nowelizacją

Nowelizacja rozszerza w art. 296 § 4a k.k. katalog podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o ściganie łagodniejszej odmiany przestępstwa niegospodarności, tj. wskazanej w art. 296 § 1a k.k. Zmiana daje legitymację do złożenia wniosku nie tylko bezpośrednio pokrzywdzonemu, lecz również wspólnikowi, akcjonariuszowi, udziałowcowi pokrzywdzonej spółki lub członkowi pokrzywdzonej spółdzielni, mimo że nie uznaje się ich za pokrzywdzonych tym przestępstwem w rozumieniu art. 49 k.p.c. Nie oni są bowiem bezpośrednio pokrzywdzeni działaniami sprawcy, tylko zarządzany podmiot, np. spółka. Aktualnie w odniesieniu do osoby prawnej oznacza to de facto, iż wniosek o ściganie winien złożyć właściwy organ statutowy danej

każdy wspólnik, akcjonariusz, udziałowiec, nawet jeśli uprzednio nie dojdzie do zmiany zarządu.

Do wszczęcia postępowania w odniesieniu do przestępstwa z art. 296 § 1a k.k. nie będzie zatem wymagane formalne wyrażenie woli ścigania przez właściwy organ statutowy pokrzywdzonego. Zmiana w tym zakresie ma rozwiązywać potencjalny konflikt interesów pomiędzy właściwą reprezentacją podmiotu a wolą ścigania sprawców potencjalnych nadużyć penalizowanych w art. 296a § 1 k.k. oraz zapewnić ochronę w tym zakresie wszystkim podmiotom, choćby pośrednio narażonym na skutki wyrządzenia pokrzywdzonemu znacznej szkody majątkowej.

Zmiana ta wymusi na zarządzających uwzględnianie w jeszcze większym stopniu ryzyka prawnokarnego przy podejmowaniu wszelkich decyzji gospodarczych. Bez wątpliwości zwiększenie podmiotowej wpływu na ilość spraw karnych w przedmiocie przestępstwa niegospodarności. Zapewni ona bowiem w tym zakresie podmiotowość nawet udziałowcom

podlegać będzie karze pozbawienia wolności od lat 3 do 20 (art. 306b § 1 k.k.). Jeżeli zaś przedmiotem przestępstwa będzie mienie o wartości większej niż dziesięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości, czyli większej niż 10 mln zł, podlegać będzie karze pozbawienia wolności od lat 5 do 25.

Po wejściu nowelizacji w życie sprawa przestępstwa wskazanych w art. 306b k.k., w tym zbrodni niegospodarności, będzie mógł również zostać pozbawiony praw publicznych (co do zasady na okres od roku do lat 10) (art. 40 § 2 pkt 2) k.k.). Sąd będzie mógł także orzec wobec niego szereg zakazów związanych z zajmowaniem stanowisk, wykonywaniem zawodów oraz świadczeniem pracy i usług (art. 41 § 1ab w zw. § 1aa k.k.). W stosunku do sprawcy pełniącego funkcję publiczną w zakresie określonym w art. 41 § 1aa k.k. zakazy te będą orzekane obligatoryjnie.

Poważne konsekwencje

Wskazane zmiany w przepisach kodeksu karnego mogą skutkować daleko idącymi konsekwencjami dla osób sprawujących zarząd danymi jednostkami. Osoby te, podejmując decyzje biznesowe, muszą nie tylko brać pod uwagę ich wpływ na kondycję finansową zarządzanego podmiotu, lecz również przewidywać, czy mogą one wypełnić znamiona przestępstwa, w tym zbrodni niegospodarności.

Powyższe nie powinno jednak prowadzić do pasywności w podejmowaniu nawet ryzykownych decyzji biznesowych. Trudno bowiem w warunkach gospodarki wolnorynkowej generować zyski bez podejmowania decyzji obarczonych pewnym pozio-

mem ryzyka. Nie można takich decyzji a priori kwalifikować jako niegospodarności, nawet jeśli post factum okazały się nieudane. Ocena działalności osób sprawujących zarząd winna być bowiem dokonywana z perspektywy okoliczności, w jakich decyzja była podejmowana, a nie z perspektywy skutków, jakie wywołała. Osoby te powinny dysponować swobodą podejmowania decyzji biznesowych (nawet jeśli są one ryzykowne) bez nieustannej obawy przed możliwymi konsekwencjami prawnymi.

Celem redukcji potencjalnego ryzyka prawnego podstawą każdej decyzji zarządczej powinny być informacje, analizy prawne, opinie itd., a informacje w nich zawarte winny być poddawane samodzielnemu wartościowaniu przez osoby sprawujące zarząd. W granicach prawem dopuszczalnych winny być one poprzedzone również stosownymi zgodami organów stanowiących albo nadzorczych spółki. Działania te mogą pozwolić na ewentualną kwalifikację działań potencjalnego sprawcy jako dozwolonych w ramach kontrratywu dozwolonego ryzyka gospodarczego.

Jest to w szczególności uzasadnione w świetle wyrażonej w art. 293 § 3 k.s.h. oraz w art. 483 § 3 k.s.h. zasady biznesowej oceny sytuacji (Business Judgement Rule), która dla członków organów spółki oznacza przede wszystkim możliwość wyłączenia odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną spółce wskutek ich decyzji, o ile podejmowane były w granicach uzasadnionego ryzyka biznesowego, w oparciu o adekwatne do okoliczności informacje. Zasada ta powinna być brana pod uwagę również przy ocenie odpowiedzialności karnej zarządzających na gruncie art. 296 k.k. dokonywanej przez organy ścigania oraz sądy karne. /eoe

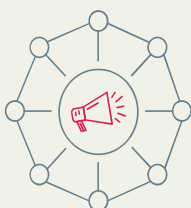
Czy nowelizacja kodeksu karnego zwiększy ilość postępowań w przedmiocie przestępstwa niegospodarności?

jednostki, co może prowadzić do faktycznych trudności proceduralnych, w szczególności jeśli osobami podejrzаныmi są również sami członkowie zarządu. Oznacza to, że wniosek o ściganie faktycznie może złożyć dopiero „nowy” zarząd po odwołaniu członków „starego” zarządu, co wskazuje na dysfunkcyjność art. 296 § 4a k.k. w obecnym brzmieniu. Po wejściu w życie nowelizacji stosowny wniosek o ściganie przestępstwa z art. 296 § 1a k.k. będzie mógł założyć

oraz akcjonariuszom mniejszościowym.

Nowelizacją wprowadzono również kwalifikowaną postać przestępstwa niegospodarności – zbrodnię (art. 306b k.k.). W sytuacji gdy sprawca dopuści się przestępstwa określonego w art. 296 § 1 lub 2 k.k. w stosunku do mienia o wartości większej niż pięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości lub powodując szkodę w rozmiarach odpowiadającą takiej wartości, czyli większą niż 5 mln zł,

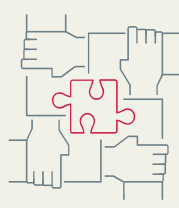
Sieć kancelarii prawnych — kancelarie.rp.pl

wspieramy
twój
marketing

wspieramy
rozwój twój
biznesu

wspieramy
rozwój twój
zespołu

Sprawdź jak zostać
Partnerem Sieci

kancelarie.rp.pl